

€ 5,95

CU LT HU RE

SEPTEMBER 2023

DORDRECHTS MUSEUM HUIS VAN GIJN HOF VAN NEDERLAND REGIONAAL ARCHIEF DORDRECHT

Baby's eerste blingbling

Een zeldzame zilveren bodemvondst

MARC DORST

Archeologen van de gemeente Dordrecht deden vorig jaar februari een bijzondere vondst. Tijdens een opgraving op het binnenterrein van het voormalige warenhuis Lindershof aan de Bagijnestraat stuitten zij op een rinkelbel: kinderspeelgoed met aan de ene zijde een zilveren fluitje en aan de andere zijde een benen bijtstuk.

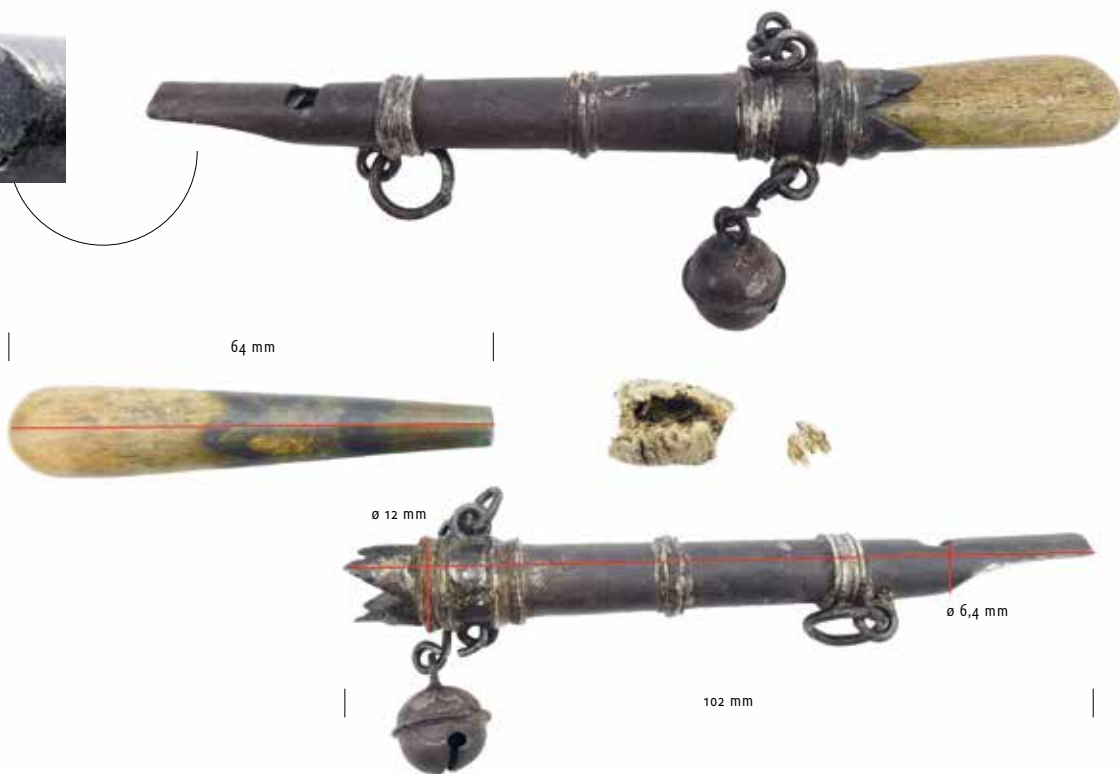

Zilveren rinkelbel, opgraving Lindershof, Bagijnestraat 1-3

BOVEN: de rinkelbel in complete toestand. Met in detail het merk op het mondstuk van de fluit.

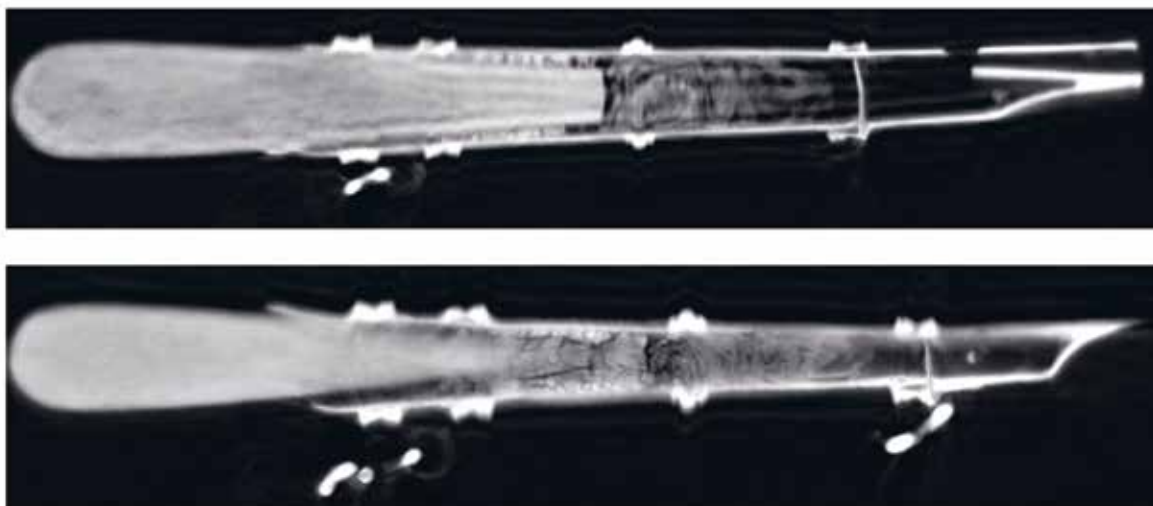
MIDDEN: de rinkelbel in onderdelen, met afmetingen. Rechts naast het handvat de prop papier waarmee het benen bijtstuk in het zilveren fluitdeel was vastgezet.

ONDER: twee scans uitgevoerd in Delft waarop te zien is hoe het bijtstuk met de prop papier is vastgezet.

TE ZIEN

De archeologische vondst en de rinkelbel van Simon van Gijn zijn tijdelijk samen te zien in het Dordrechts Museum, bij de baby- en kindportretten van Jacob Gerritz Cuyt.

Detail van baby op schoot die op het fluitje blaast van een rinkelbel.

SHELTE À BOLSWERT
NAAR JACOB JORDAENS
*Soo D'oude Songen Soo Pijpen De Jongen
soo pepen (pijpen)
de jongen*
gravure, 361 x 507 mm
Huis Van Gijn, Dordrecht

Rinkelbel van
Simon van Gijn
zilver, 13,9 cm
Huis Van Gijn,
Dordrecht

AELBERT CUYP (?)
*Portret van een
eenjarig kind uit de
familie Van der Burch*
olieverf op paneel,
41 x 31,5 cm
particuliere collectie

Van de drie belletjes die met kettinkjes direct onder het bijtstuk van de rinkelbel zaten is er nog één over, met een steentje erin om mee te rammelen. Van het tweede belletje is alleen het kettinkje bewaard gebleven. Het derde kettinkje ontbreekt. Onder het fluitdeel zit een oog met een ringetje. Oorspronkelijk zat hieraan een ketting, waarmee de rinkelbel aan de kleding van het kind werd vastgemaakt, zoals op sommige 17de-eeuwse kinderportretten te zien is. Het zijn altijd portretten van rijk geklede kinderen uit voornamen families. Een zilveren rinkelbel was duidelijk een luxe babyspeeltje.

Lang geliefd

Het mondstuk van het fluitje is aan de onderkant voorzien van een meestermerk, een kroon met daarin vermoedelijk een gestileerde bloem of de letter S. Het is helaas niet gelukt om dit merk, en daarmee de maker en datering, te achterhalen. En aangezien rinkelbellen lang populair waren en vanaf het einde van de 16de tot het einde van de 18de eeuw vrijwel

ongewijzigd bleven, is de vondst slechts breed te dateren, tussen ca. 1600 en 1750. De opgegraven rinkelbel verschilt in vorm niet zoveel van het 18de-eeuwse exemplaar in de collectie van Huis Van Gijn met de letters 'SVG' (van Simon van Gijn) erin gegraveerd, maar is soberder uitgevoerd. De rinkelbel van Simon, geboren in 1836, is helemaal van zilver, rijkelijk versierd en heeft meer belletjes. Misschien was dit een geliefd familiestuk, dat in de 19de eeuw door toevoeging van Simons initialen een nieuwe, persoonlijke waarde kreeg.

Prop papier

Was de opgegraven rinkelbel ook zo'n gekoesterd familiestuk? De wat 'rommelige' constructie zou daar op kunnen wijzen. Het benen bijtstuk is vastgezet met een prop organisch materiaal dat bestaat uit vlasvezels. Normaal gesproken werden daar linnen weefsels van gemaakt, maar in de prop is geen duidelijke weefselstructuur waargenomen, wat betekent dat dit papier is, gemaakt van

hergebruikt linnen. Deze manier van bevestigen van het bijtstuk lijkt nogal amateuristisch en ongeschikt voor babyspeelgoed. Bovendien hebben dit soort rinkelbellen meestal een ivoren bijtstuk. Mogelijk gaat het hier dan ook om een oude reparatie. Het originele, ivoren bijtstuk zou dan vervangen zijn door een benen exemplaar, waarna de rinkelbel waarschijnlijk nog slechts als nostalgisch erfstuk werd bewaard.

Dilemma

Na de opgraving stonden de archeologen voor een dilemma. Want hoe kon deze rinkelbel nu het beste worden bewaard? Als archeologische bodemvondst komen zilveren voorwerpen als onooglijke, zwarte objecten uit de grond. Maar oorspronkelijk zal dit luxe speeltje een zorgvuldig opgepoetst, blinkend pronkstuk zijn geweest. En hoewel het verleidelijk was om het voorwerp in zijn oude glorie te laten zien, is er uiteindelijk voor gekozen om het zwarte zilverpatina te laten zitten. Zo blijft het duidelijk dat het om een archeologische vondst gaat. <